

המכללה האקדמית הערבית לחינוך בישראל-חיפה

12 בדצמבר, 2018

לכבוד
גבי תמר מעגן-אפרתי
רכזת בכירה באגף הערכת איכות
המל"ג
ירושלים

שלום רב,

הנדון החלטות מל"ג בנושא הערכת איכות בתכנית הוראת שפה וספרות ערבית
מכתבכם מיום כ' בחשוון, תשע"ט (29 באוקטובר, 2018)

הננו מבקשים להודות לוועדה ולדו"ח הסיכום בהקשר להערכת איכות של התכניות להוראת שפה וספרות ערבית במוסדנו, ומתכבדים להגיש את התייחסותנו להמלצותיו.

בברכה,

פרופ' סלמאן עליאן,
ראש המכללה

המכללה האקדמית הערבית לחינוך בישראל-חיפה

התייחסות להערות וועדת המל"ג - הערכת איכות שפה וספרות ערבית

תכנית הלימודים		
לוח זמנים	התייחסות המכללה	ההמלצה
המלצות הכרחיות		
מתקיים עכשיו	<p>היקף הלימודים בחוג הוא 26 ש"ש בנוסף לדרכי הוראת הערבית. בכל מקרה - נדאג ששעות הדיסציפלינה יורחבו ל- 30 שעות לשנתונים הלומדים עתה.</p> <p>החל מהשנה (תשע"ט) עברנו לתכנית חד-חוגית רב-גילית, בה מספר השעות של הדיסציפלינה הוא 52 שעות.</p>	<p>1. היקף הלימודים בחוג במתכונת הנוכחית, 26 ש"ש, אינו מספיק להכשרת מורים עם בסיס ידע איתן בידיעת הערבית התקנית ובהוראתה. הוועדה ממליצה להפחית בקורסי הפדגוגיה (לא בהתנסות המעשית!) ולהוסיף לפחות 6 ש"ש לערבית.</p>
2019-2020	<p>ההבחנה קיימת בדו"ח ההערכה העצמית, ועיקר השוני בין המסלול לבי"ס יסודי לבי"ס על-סודי בא לידי ביטוי בהיבטים הבאים:</p> <ul style="list-style-type: none"> - מתקיימים שני קורסים שונים בדרכי הוראת הערבית "דרכי הוראת הערבי ג-ו", ו"דרכי הוראת הערבית ז-י". - מושם דגש על ספרות הילדים. יש מספר קורסים שמאפיינים את תכנית הלימודים בערבית במסלול היסודי כגון "דמות הילד בספרות ילדים", "שירת ילדים", "סוגיות בספרות ילדים". - מושגם דגש על הכתב הערבי בקורס הייחודי למסלול היסודי "הכתב הערבי והתפתחותו" הוא קורס מעשי המאפיין את המסלול היסודי. - במסלול היסודי הקורס "הסיפור הקצר הערבי המקומי" מפגיש את הסטודנט עם גדולי הסופרים הערביים בארץ, וחושף בפניהם את התימות העיקריות של ספרות. - במסלול העל-יסודי מתקיימים שני קורסים שלא נלמדים במסלול היסודי: (1) "ביקורת ספרותית", שמנסה להקנות לסטודנטים כלים אופרטיביים, ואמצעים אמנותיים לניתוח יצירות ספרותיות ברמה התואמת את תלמידי החטיבה העליונה; ו-(2) "רטוריקה מודרנית" החושף בפני הסטודנט תיאוריות עדכניות העוסקות ברטוריקה של הטקסט הספרותי. - הקורס "רומן ערבי" ניתן ללומדים במסלול העל יסודי, מאחר שהתלמידים מתחילים להתרגל לקרוא טקסטים ארוכים. 	<p>2. יש לדאוג להבחנה ברורה יותר בין המסלול היסודי והעל-יסודי.</p>

תכנית הלימודים		
לוח זמנים	התייחסות המכללה	ההמלצה
המלצות הכרחיות		
מתקיים עכשיו	בשנת הלימודים תשע"ט נפתחה התכנית ערבית רב-גילית חד-חוגית.	3. מומלץ לפתוח גם מסלול חד-חוגי רב גילאי, כדי להעמיק את לימוד הדיסציפלינה מצד אחד, ולגוון את אפשרויות התעסוקה.
מתקיים עכשיו	הקורסים מתקיימים הלכה למעשה	4. יש לדאוג לקורסים ייעודיים לגילאים השונים גם במסלול רב גילאי, במיוחד מן הבחינה הדידקטית.
מתקיים עכשיו	בתכנית מתקיים איזון בין הסוגות הספרותיות ללימודי הלשון. מתוך 26 ש"ש 10 שעות הן לימודי לשון: "מושגי לשון בערבית" (2 ש"ש), "תורת הצורות" (2 ש"ש), "תחביר א" (1 ש"ש), "תחביר ב" (2 ש"ש), "הבעה בכתב" (1 ש"ש), ו"הבעה בעל פה" (1 ש"ש). שאר הקורסים בספרות מתחלקים לספרות קלאסית, מודרנית וספרות ילדים.	5. בכל המסלולים יש לאזן בין הסוגות הספרותיות ולימודי הלשון בתכנית הלימודים, כפי שנוסח בהמלצות הדו"ח הרוחבי.
מתקיים עכשיו	הערה מקובלת. התיאומים ייעשו בישיבות החוג, במיוחד בקורסים המסתעפים מז'אנר ספרותי דומה כמו "הרומן", "הספור הערבי" ו"ספרות נשים".	6. יש להפחית חפיפות בין תכני קורסים. מטרה זו תושג בדרך של תיאום והכוונה מצד ראש החוג, כמובן בהתייעצות עם כל חברי הסגל.
המלצות רצויות		
מתקיים עכשיו	ההערה מקובלת ומיושמת.	1. מומלץ לרענן את הסילבוסים בקביעות.
מתקיים עכשיו	התווסף הלכה למעשה.	2. יש להוסיף קורס הדרכה ביבולוגרפית בתחומי הספרות הערבית.
המלצות לשדרוג		
מתקיים עכשיו	חלק ניכר מקורסי החינוך נלמד בעברית מאחר שהמרצים הם דוברי עברית. בנוסף לכך, הסטודנטים מקבלים חיזוק בעברית באמצעות תכנית "אתגרים".	1. הוועדה התרשמה כי יש דרישה בקרב סטודנטים לחיזוק העברית דווקא, למרות שהמכללה מכשירה מורים לבתי הספר הערביים. מוצע כי קורסי הדידקטיקה, או לפחות חלקם, יילמדו בעברית. הדבר בוודאי יהיה נכון אם המכללה תכוון להכשיר בוגרים ללמד גם בבתי ספר עבריים (ר' להלן וכן בדו"ח הרוחבי).

סטודנטים

לוח זמנים	התייחסות המכללה	ההמלצה
		המלצות רצויות
מתקיים עכשיו	מתבצע הלכה למעשה	1. יש להמשיך ולהקפיד על קבלת סטודנטים על פי הקריטריונים שקבע משרד החינוך – ציון 80 בבגרות ב-5 יחידות לימוד וציון של 75 במבחן הכניסה.
מתקיים עכשיו	המכללה מקיימת מידי שנה ירידי תעסוקה, ומפנים את הסטודנטים ללמד גם בבתי ספר עבריים.	2. מומלץ לסייע לבוגרים במציאת עבודה ע"י ירידי תעסוקה.
מתקיים עכשיו	המכללה מפנה את הסטודנטים לבתי ספר בבעלות פרטית, כמו-כן מעודדים אותם להשתלב בהוראת הערבית בבתי ספר עבריים.	3. בשל הצורך הרב במורים לערבית בבתי הספר העבריים בעיר חיפה ובסביבותיה, יש להקדיש מחשבה לדרכים היעילות לשילוב בוגרים בבתי הספר העבריים. יש לשלב בתכנית קורסים ייעודיים לקהלי היעד השונים מערכת החינוך הערבית והעברית.
מתקיים עכשיו	מתקיים תיאום בין המכללה למחוז באמצעות ראש החוג וראשת ההדרכה הפדגוגית, כדי לקיים את ההתנסות המעשית בבתי הספר העבריים במחוזות חיפה והצפון.	4. כחלק ממהלך זה מומלץ להדק את הקשר עם בתי הספר ומערכת ההדרכה של הוראת השפה הערבית בחינוך העברי במחוז חיפה.
2019-2020	המכללה מקימה עמותות בוגרים במטרה להדק את הקשר עימם במגוון היבטים, ובכלל זה המשך לימודים לתארים מתקדמים, הוצאה לאור של כתב עת, קיום פעולות חברתיות וכד'.	5. יש להשקיע מאמצים רבים בהשבחת הקשר עם הבוגרים וליצור ליצור מנגנון מסודר של קשר עם בוגרים.
2019-2020	- ביקשנו מהאגף להכשרת עובדי הוראה במשרד החינוך להכריז על ההתמחות בשפה הערבית כעל מקצוע נדרש , ועל-ידי כך הסטודנטים יוכלו לקבל הלוואות מותנות בגובה שכר לימוד במשך כל שנות לימודיהם. - בקשנו ממשרד המדע לייעד חלק מ-350 המלגות בגובה 9,000 ₪ לסטודנטים מצטיינים הלומדים בהתמחות הערבית.	6. מומלץ להגדיל את היקף ההנחות הניתנות לסטודנטים נזקקים.

סגל		
לוח זמנים	התייחסות המכללה	ההמלצה
המלצות הכרחיות		
מתקיים עכשיו	להערכתנו, הליך הגיוס ממוסד : 1) פרסום קול קורא, במקביל לקיומה של וועדת איתור/חיפוש (גם המלצות של חברי סגל מהתחום, ופניות יזומות של בעלי ענין), 2) ראיון ע"י ההנהלה וראש החוג ו-3) אישור וועדת ההוראה המוסדית.	1. יש להסדיר בהליך ממוסד את גיוס אנשי הסגל.
2019	יוסדר במהלך השנה	2. יש צורך בהליך מסודר וקבוע למינוי ראש חוג.
המלצות רצויות		
-	אין שום אפשרות להגדיל את המכסות מאחר שהליך הקידום הוא חלק מהסכם העבודה, והמכסות נקבעות בידי משרד החינוך	1. יש להגדיל את המכסות לקידום עד אשר הבעיה תיפתר במעבר לות"ת.
-	הליכי הקידום נקבעים בהסכם העבודה של המורים, והם מפורסמים באתר המכללה ובכל שנה לקראת כינוס הוועדות	2. יש ליישם במוסד תהליכי קידום שקופים וברורים.
מתקיים עכשיו	ההמלצה מקובלת, והמכללה כבר מקיימת השתלמויות פדגוגיות במסגרת תכנית "אתגרים".	3. על פי דו"ח ההערכה העצמית, חלק מחברי הסגל המלמדים במסלול לגיל הרך זקוק להשתלמויות פדגוגיות.
המלצות לשדרוג		
2019-2020	פתחנו בתהליך איתור איש סגל שהתמחותו בלשון.	1. כדאי לגייס איש סגל שהתמחותו בלשון.

תשתיות		
לוח זמנים	התייחסות המכללה	ההמלצה
המלצות רצויות		
מתקיים עכשיו	מתבצע במהלך כל השנה לפי יוזמות מרצים, ובאופן ממוסד בכל סמסטר (במסגרת דיונים חוגיים וכלל מכללתיים).	1. כדאי לעדכן את האוסף בספרייה ביתר תכיפות על פי דרישות הקורסים.
מתקיים עכשיו	כפי שנכתב בהמלצות הוועדה, עם הפעלת הבנין החדש יש הקלה רבה לפעילות זו של הסטודנטים, מה גם שעיקר הפעילות הספרייתית, המתמקדת באיתור מקורות מידה, נעשית באופן מקוון. בנוסף, עומדים לרשות הסטודנטים המכון לחינוך לשוני והמרכז לספרות ילדים.	2. כדאי להכשיר חדרים נוספים שישמשו את הסטודנטים כחדרי ספריות.
מתקיים עכשיו	כפי שנכתב בהמלצות הוועדה, עם הפעלת הבנין החדש נוספו לרשות הסטודנטים 5 חדרים	3. מומלץ להוסיף מחשבים שיעמדו לרשות הסטודנטים.
		שתי ההמלצות האחרונות ייושמו לפי הצפוי כאשר הבניין החדש יהיה מוכן

הוראה ותוצאות הלמידה

לוח זמנים	התייחסות המכללה	ההמלצה
המלצות הכרחיות		
2020	יבוצע בידי הנהלת המכללה	1. יש להגביל את מספר הסטודנטים בכיתות
2019-2020	ראשי החוגים יידרשו ליישם פעילות זו, לצד הליך של בקרה פנימית שתופעל בידי המכללה (היחידה להערכה, באמצעות מערכת 'מודלי')	2. יש להתאים את ציוני העבודות לרמת העבודות.
2019-2020	ראשי החוגים יידרשו ליישם פעילות זו, לצד הליך של בקרה פנימית שתופעל בידי המכללה (היחידה להערכה, באמצעות מערכת 'מודלי')	3. יש להקפיד על יישום הסילבוסים כלומר, עמידה של הסטודנטים במטלות הרצויות.
המלצות רצויות		
מתקיים עכשיו	המרצים מקפידים על שפה ערבית תקנית. ומעודדים את הסטודנטים לדבר בה.	1. יש להתמיד ולהקפיד על שימוש בערבית תקנית בשיעורים, גם ע"י הסטודנטים.
מתקיים עכשיו	סטודנט שלא עומד בתנאי הקדם של החוג, ובמעבר משנה לשנה ובמיוחד בהתנסות המעשית לימודיו מופסקים.	2. יש לוודא כי כל סטודנט אכן עומד בהצלחה במטלות ובתנאי המעבר בסוף כל שנה, שאם לא כן יש להפסיק את לימודיו.